

Vid skärgårdstjärnen.

*En tjärn slår upp midt inne på ön
sitt öga bland buskiga tallar.
Rundt om står högskog dunkelgrön,
där utanför hafvet svallar.*

*Närmst vattnet gungfly drager en ring,
som hjortron rikt förgylla,
och ljung och skvatram alltomkring
med krydd-doft luften fylla.*

*Ur täcke af näckblad fräken och rör
sig resa vid tjärnens stränder;
från säfven däriinom ibland jag hör
ett dämpadt snatter af änder.*

*Till denna plats, förgömd här i lön
bland skogens mossiga tallar,
knappt när som en susning hafvets dån,
fast vildt därute det svallar.*

*Bland porsen lutad på mossan ned,
här kan jag få ostörd drömma
och, fannad af nejdens trolska frö,
all lifvets oro glömma.*

Bernhard Risberg.



Barnträdgårdar.

»Sannerligen säger jag eder, hvad I hafven gjort en af dessa minsta mina bröder, det hafven I gjort mig.»

Mången bildad, obemedlad kvinna har försökt skaffa sig lönande sysselsättning, och det har ofta lyckats, då hon litat på egen arbetskraft. Allvar och ihärdighet hafva varit de hörnstenar, på hvilka hon byggt en sorgfri framtid, sorgfri — dock sällan glädjerik.

I så många fall utgöra kärlek och kraft polerna i det yrke kvinnan väljer, och gäller det att uppehålla lifvet med en sysselsättning, som fordrar dessa vilkor, då händer det stundom, att kraften tager herraväldet öfver kärleken. Då är det som arbetet blir en börda, fåfång och fruktlös all möda, ty det som innebär den rikaste välsignelse, som gör »hvitt det svartaste bröd», det har under bekymmer och ekonomiskt betryck trängts undan i djupaste hjärtevrån.

Ett af den svenska kvinnan föga odladt arbetsfält, som i främsta rummet betingar kärlek, kärlek till de små, vilja vi här söka vinna rätt många hjärtan för. Det är barnträdgårdar, tyskarnes »Kindergarten».

Plantorna här äro små lefvande varelser med ett böjligt sinne, som behöfva vård och ans, soliga miner och varma ord. Dessa lekskolor

eller barnträdgårdar äro afsedda för barn, som ännu icke hunnit den egentliga skolåldern, mellan 3 och 6 år.

Det är den tyske pedagogen Friedrich Fröbel, som vi hafva att tacka för deras uppkomst. Född den 21 april 1782 i Schwarzburg-Rudolstadt, blef han tidigt pedagog. Efter mycket motstånd från olika håll grundlade den nitiske barnvännen år 1837 den första »Kindergarten», och då Fröbel den 21 juli 1852 slutade sin bana, hade den likgiltighet hans sträfvan i början rönt förvandlats till varmaste intresse från allmänhetens sida.

I lekskolan få de små på ett naturenligt, lekande sätt utveckla sina förmågheter och sålunda förberedas till den egentliga skolundervisningen.

Det vackra och sinnrika tyska namn denna småskola bär härleder sig, fränsedt den bildliga bemärkelsen, dels därifrån, att en trädgård alltid bör finnas, då leken i det fria är hufvuduppgiften i den lilla pedagogiska anstalten, dels ifrån de små gossarnes arbete med gräfvning och plantering, som höra till dagens sysslor.

Ofta infinna sig de små där redan vid nio-tiden på morgonen för att åter lämna trädgården efter tre timmars tid. Andra delatiden i två timmar på förmiddagen och två på eftermiddagen. Mest bruklig är dock tiden klockan 10—1. Afgiften för dagen är vanligtvis 10—20 öre för hvarje barn.

Det har aldrig varit Frøbels tanke, att barnträdgården skulle vara en blifvande institution, utan skulle han endast hjälpa och stödja uppfostran i hemmet, icke göra det öfverflödigt eller förringa dess betydelse för barnen. Moderskärleken förmår ej ensam och af egen kraft lösa uppfostringsproblemet — det fordras tilllilla ett klart begrepp om barnets rätta behandling. Därför fordrar ock Fröbel, att uppfostran skall hvila på grundlig kännedom om barnnaturen, vunnen genom erfarenhet, genom ständigt fortsatt iakttagelse af barnen, hvarvid man kommer på det klara med hvad som för dem är egendomligt och naturligt.

I synnerhet i städer, där föräldrarna ofta ej kunna öfvervaka barnens utveckling och dessa mången gång äro utan uppsikt eller vård, hafva barnträdgårdarne vunnit sin största framgång. Där och hvar äro de också förbundna med »barnkrubbor» och sålunda till stor välsignelse för den af sällskapslifvet upptagna modern, som ej hinner tillräckligt sysselsätta sig med barnen, för den sträfsamma makan, för mången vid sjukbädden fängslad mor eller för den fattiga arbeterskan, hvilkens förvärfsmånga ökas genom att kunna lämna den späda till krubban.

Rikta vi blicken mot de många och stora industriella verken inom vårt land och där besöka arbetarnes bostäder, så finna vi som oftast fem, sex eller ännu flere barn öfver allt i stugorna. Här springa små barfotingar kring en vattenpöl, rota och plaska däri med küppar samt öfversudda hvarandra med smuts under ystra glädjetjut; där försiggår en annan lek, hvari de tunna, slitna plaggen ej stå emot, utan trasigt och skrikande lämna småfolket platsen för att mot kvällen visa sig för en trött och nedstämd mor — ingen har haft tid eller lust att något befatta sig med och förädla deras lek.

Någon trefnad kan väl knappast komma i fråga för far, som nu kommer hem för att hvila ut sig efter dagens möda. Efter många bannor hafva ungarne nyss krupit i sängen, där de knuffas om platsen, och hustrun är just ej vid gladaste lynne af det mindre be-

hagliga kvällsarbete, som förestår i form af en hög med trasiga kläder.

Funnes däremot en barnträdgård, inrättad af arbetsgifvaren, så vore barnen där sysselsatta flere timmar om dagen. Ordning och goda seder blefvo då en vana, hvilken de togo med sig till hemmet. Hustrun finge ägna tid åt hemmets trefnad, hvilket återigen hade till följd, att mannen kunde trifvas hos de sina. Missnöje och fattigdom skulle lättare vika från hans tröskel. Var dagen tung under arbete i anletets svett, så har han dock ett städadt och fint litet hem, där han vet, att gumman väntar med kvällsmaten, och att rena, glada små ansikten trycka sig mot rutan för att se efter, när det blir tid öppna grinden »åt far».

Och det allt kan en lekskola åstadkomma, frågar min ärade läsarinna?

Vi svara ett frimodigt ja, ty vi veta, att under dålig eller bristande uppfostran gror brädden till mångt fel — mången synd.

Öfverallt i större och mindre tyska städer finnas »Kindergarten». I Berlin, Gotha, Hamburg m. fl. hafva de sista årtiondena upprättats seminarier, där unga flickor utbildas till »Kindergärtnerinnen» (lärarinnor).

Som ledare af en barnträdgård och lärare vid ett »Kindergärtnerinnen-seminar» i Weimar har Friedrich Seidel kämpat med stor framgång för Frøbels idéer.

Isynnerhet har Seidel fäst mycket märksamhet vid barnens sånger och rörliga lekar, sådana ordnade lekar i hvilka barnen hafva hvar sin uppgift, och som kräfva och utveckla en liflig och rask rörlighet. Han har samlat och komponerat en mängd leksånger för de små i ett arbete med titeln: »Die Bewegungsspiele und Lieder des Frøbelschen Kindergartens». Där finns en mångfald af texter och melodier, hvilka senare äro begränsade med hänsyn till höga och djupa toner för att kunna lämpas för den späda barnrösten.

De små sångerna äro fördelade i tolf olika afdelningar. Där finnas sånger, som afsjunga då bollen spelar i luften, då lille byggmästaren radar upp sina hus, skepp, portar och borgar, friska sånger för den lille gymnasten och vandringsmannen samt för dem, som i brokig krets springa och dansa af hjärtans lust.

I barnträdgården är den rörliga leken hufvudsak. Af Fröbel, som trängt djupt in i barnnaturen och aflyssnat hennes hemligheter, ansågs barnens lek som ett af de viktigaste uppfostringsmedel. Den drift, som karaktäriserar människan och betingar hennes utveckling, är ju verksamhetsdriften, och denna visar sig hos barnet, när det börjar leka, taga efter eller härma. Vi finna, att barnet alltid genom leken återgifver de intryck det fått ifrån den lilla värld, i hvilken det lever. Leken är en naturnödvändighet och ett naturligt uttryck för barnets verksamhetsdrift.

I barnträdgården fordras af leken följande:

1:o han får ej vara grof eller tafatt (»Plumpsack går ikring»);

2:o ej vara pant- eller vinningslek (kort eller tärning);

3:o ej väcka fruktan eller vidskepelse (»Där går en bi-ba-buse ikring vårt hem»);

4:o ej innehålla något oförståeligt (»Ene, bene, dene, datt» —);

5:o ej framställa last eller förbrytelse (att leka drucken gubbe);

6:o ej vara oren i något afseende.

En »Kindergärtnerin», hvilkens uppmärksamhet är fäst vid hvarje småsak inom hennes lilla värld, känner väl de kraf, som ställas på henne under leken. Just då gör hon sina iakttagelser och studier af de olika karaktä-

terna och försöker sedan att sysselsätta de olika lynnena med det som batar hvar och en bäst. Här ett tålmodsarbete, där ett arbete för fingerfärdigheten. För den ene ett prof på ordningsinne, för den andre ett försök i smak och skönhetsinne. Ty lekskolan är »ej blot til Lyst».

Sedan de små hafva sjungit och lekt, sysselsätts de vanligen en half timme åt gången med den rikhaltiga arbetsmateriel, som numera står lärarinnan till buds.

För de äldre barnen hålles åskådningsundervisning efter olika tabeller. De skriva tal och bokstäver, läsa abed och räkna till och med litet. Gossarne gräva och plantera i trädgården samt modellera i lera alla möjliga djur eller käril m. m.

De yngre bygga åtskilliga föremål af bygglådans stenar och träbitar. Små brokiga fält läggas samman i stjärnor och fyrkanter. Runda trästickor i vxlande färger byggas upp till torn eller dylikt samt förses här och där med ärter, som de små fingerarne bebändigt draga på stickorna efter tafflor, som barnet har att rätta sig efter. Dock spelar fantasin en stor roll vid dessa arbeten, barnets inre lif är ju — väsendtligen — ett fantasilif, som gör sig gällande. Också finnas mångfaldiga ritningar, hvarefter små bokmärken, korgar m. m. flätas samman af färgade pappersremsor. Vidare har man hvit och brokig kartong med påritade mönster, som besys med garn. Små praktiska, ja snart sagdt ounbärliga ting af kanevaskartong sys med silke och bli julklappar åt mamma och pappa, åt mor- och farföräldrar. Ja, till och med alla syskonen och trojänarinnan kunna vänta sig en liten gåfva, om de ock vanligtvis länge veta i all hemlighet, »hvad de få».

Huru ofta har jag ej varit vittne till den stolta glädje, hvarmed ett litet flätadt pappersblad, hamburet med största försiktighet, lämnats till mamma, alltid med en viss själfkänsla och belåten försäkran: »Jag har själf flätat det åt lilla mamma, och nu måste mamma gömma det mycket väl».

Det är just dessa yttre medel, dessa små älskliga arbeten barnen förfärdigat och ej så mycket Fröbel-litteraturen, som vunnit allmänhetens hjärta för systemet. Barnens glädje vid gåfvan, vid leken och vid sysselsättningen i anstalten hafva förklarar Frøbels idéer för föräldrane. För vidare främjande af dessa sträfvanden är julmarknaden ett ej mindre viktigt och verksamt medel. Hela den frøbelska lekmaterialen finnes där i små trefliga kartonger, köpes beredvilligt, och på så sätt upplåta föräldrane sitt hem för den högsinnade pedagogens idé.

All glädje och sorg, som träffar de små, vet »tant» i barnträdgården att dela med dem. Dockornas väl och ve ligger henne ömt om hjärtat. Hunden, katten, hönsen och grisen därhemma känner hon till och är lika ledsen som barnet, när ett af de nyttiga och snälla djuren skall offras för kokerskans skull eller för ålderdom. Det är ju gifvet, att hon får veta, när mamma fått en ny kappa eller pappa en kapp; hon vet att sätta värde på ett sådant förtroende och låtsar om ingenting.

Ja, hennes lif blir gladt och hennes sorger blifva mindre bland de sorglösa. Herrens välsignelse hvilat öfver hennes arbete.

Då vi en gång frågade en »Kindergärtnerin», hvarför hon valt detta yrke, svarade hon: »Jag hade ej råd att vara sysslolös, och min mor, som var enka, ville jag ej lämna ensam. Nu hjälper hon mig med de minsta, och vår ekonomi förbättras allt mer och mer. Jag har

alltid tyckt om barn, och det solsken de sprida öfver vårt stilla lif kan jag ej skildra med ord.»

Och du platssökande unga flicka, som mot »fritt vivre» eller ringa lön bjuder ut dig åt alla håll, dig ville vi tillropa: »Gack och gör sammalede!»

Den som ej har tillfälle att studera ämnet i utlandet, kan säkert genom att noga studera skrifter angående »Frøbels Kindergarten» och med någon praktisk erfarenhet på detta område samt med ett varmt hjärta för de små blifva en duglig »Kindergärtnerin». Och hvilken hälsosam syssla mot att sitta som kassörska, telefonfröken eller dylikt mellan fyra väggar.

En leende liten mun, ett strålande barnaöga, ett klingande, menlöst skratt eller en liten hand, som vill gömma sig i din, ett par små armar, som slå sig om din hals, ord som: »Jag hålla — af — tant, tant hålla af lilla Ellen också,» med detta och dylikt skola de små snart belöna dig.

Äfven utom Tyskland hafva dessa anstalter omfattats med stigande intresse. I Köpenhamn grundades 1872 den första »börnehaven» af teol. kand. Juel Hansen. Sedan dess hafva otaliga dylika sett dagens ljus, men beklagar kand. Hansen, att många af de damer, som stå i spetsen för dessa »börnehaver», sakna pedagogisk insikt om saken eller uppfattning af sin verksamhet. J. Hansen slutar ett föredrag med följande ord: »Huru Frøbels idéer utföras, beror naturligtvis på den enskildes hela personlighet. De kunna utföras till välsignelse för de små, och de kunna, som allt annat i världen, utföras illa; men vid bedömandet af Frøbels system måste man fasthålla därvid, att det icke beror på när, utan på huru man börjar barnets uppfostran.»

I England hafva Frøbels idéer genom föreningen »Fröbel society for the promotion of the Kindergarten-system» vunnit stor och gagnande framgång.

På andra sidan oceanen, i Nord-Amerika, hafva de äfven upptagits. I »kvinnornas utställningspalats» på Chicagoutställningen nästa år har miss Sofia Haydens arkitektoniska penna förmått bereda plats för »a Kindergarten». Där kommer säkert mången kvinna att stanna för att klargöra för sig, hvad en »Kindergarten» är.

Fröken Eva Rodhe, Göteborg, samt fröken von Reis, Upsala, nämnas som svenska »Kindergärtnerinen». Mätte den ädla tanken öfverallt i vårt land snart mer och mer beaktas och bringa välsignelse i rätt många hem!

Cristel.



Helgelse.

Fjäderlätt dalade snön därutanför.

Icke i yra hvirflar, dansande och svärmade som uppsluppen ungdom, då den strömmar ut ur skolan, nej, så mildt, smekamt, som millioner moderskyssar, som sänka sig ned helt lätt öfver slumrande barnaläppar.

Liknelsen är min kära, blonda lilla bustrus. Ja, sådana liknelser hon finner på, mitt herrskap — dem må ni söka hos samtliga äldre och yngre diktare: något dylikt finner ni aldrig, nej aldrig, om ni så ock bläddrade genom hela världslitteraturen (från hvilket jag afråder).

Och alltid ha de något med barn att göra — märkvärdigt nog.

Allså: fjäderlätt dalade snön.

»Nej, hvad den käre Guden är god!»

— Hm?

»Ja, ni män ha inte ett spår af sådant.»

— Af den käre Guden?

»Ja, öfverhufvud af kärleksfullhet och allt, som är riktigt godt.»

— Så!! Nå, det må jag...

Men då ser hon på mig med sina stora blå ögon, ända ned till hjärtegrunden, så att det blir mig helt varmt och som om ljumma vindar drogo fram, vaggande blomsterklassar.

»Ser, du, snöflingorna förefalla mig som...»

— Stopp! Vänta! Fram med notisboken. Penna — en penna! En liknelse!

»Du gycklare. Ack, tig...»

— Nå, hur förefalla alltså snöflingorna ers lilla nåd?

Och hon: helt allvarsamt —

»Jo, som idel små, mjuka barntröjor för de små vårblommorna.»

— Nej, du stora värld! Moderskyssar och barntröjor. Kanske till sist riktiga lindor för sipporna och gullvifvorna! Lilly, min lilla toka till hnstru, du yrar!

»Ja, ni, ni ha ingen aning, ni trähjartan... Ack, du, nej, hur trött jag nu alltid är...»

Och hon ler så underligt vemodigt och lutar sitt vackra runda hufvud tillbaka med vidöppna ögon, och jag blickar in i dem och ser och ser, och det är mig, som om jag sjönke i ett blått djup, fylldt af varm vårlycka.

Ja sannerligen, så djupt, så djupt i en ljuf, vek sällhet.

Hvilka ljusa ängar finnas där ej och med hvilka vackra blommor.

Och beständigt två och två, blommorna, och en len vind böjer dem mot hvarandra till kyss.

Och det är ett tydligt förnimbart, oupphörligt alstrande under ett stort mörkrödt hjärta, som är solen.

Ligga verkligen inte vid de stora blommornas fötter spåda knoppar i små snöflingsbäddar och sända sin första doft upp till föräldrarnes kyssar?

Som ett sökande barn, som icke vet hvad dess lilla hjärta vill, svärfvar jag omkring i denna grypede lycka.

Jag måste sjunga, så lycklig är jag. Men här är så tyst, endast ett doft klappande som om alla människohjartan klappade tillsammans.

Och jag kommer till en källa, som ligger kransad af röd vallmo och öfver hvilken en svag vind andas, så att små mjuka vågor krusa sig.

Som ett barns andedrag äro dessa krusiga vågor.

Då griper mig en känsla af djup lycka, och mina ögon genomtränga detta lättörda flöde, som vore mina blickar bönhörda böner, och se: där ligger på mjuk, ljusgrön mossas ett rosig barn och sover.

Och jag kysser det vaket, och se: dess ögon äro mina ögon.

Ur det flammande solhjärtat en dallrande stråle af glödande lycka.

— Lilly! Lilly!

Och hon lutar sin mun till mitt öra.

— O, du älskade, du älskade!

Och vi kyssas så ljuft som aldrig tillföre, och det är nya, heliga kyssar, som om två stora barnaögon sågo därpå.

O. J. Bierbaum.

